

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення двадцять п'ятої сесії
обласної ради сьомого скликання
28 жовтня 2020 року № 46-25/VII
в редакції рішення четвертої сесії
обласної ради восьмого скликання
20 квітня 2021 року № 14-4/VIII

**ОБЛАСНА ЦІЛЬОВА ПРОГРАМА
РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
на 2021-2027 роки**

ЗМІСТ

1. Паспорт обласної цільової Програми розвитку туризму в Чернігівській області на 2021-2027 роки (далі – Програма)	3
2. Аналіз можливостей та сучасного стану розвитку туризму в Чернігівській області	5
3. Визначення проблемних питань, на розв’язання яких спрямована Програма	12
4. Мета Програми	15
5. Шляхи розв’язання проблем	16
6. Результативні показники виконання завдань і заходів Програми	18
7. Фінансове забезпечення Програми	18
8. Координацію та контроль за ходом виконанням Програми	18

Додатки до Програми:	19
----------------------	----

Додаток 1. Напрями діяльності та заходи з виконання обласної цільової Програми розвитку туризму в Чернігівській області на 2021-2027 роки.

Додаток 2. Ресурсне забезпечення обласної цільової Програми розвитку туризму в Чернігівській області на 2021-2027 роки.

Додаток 3. Результативні показники виконання напрямів діяльності та заходів обласної цільової Програми розвитку туризму в Чернігівській області на 2021-2027 роки.

ПАСПОРТ
обласної цільової Програми розвитку туризму
в Чернігівській області на 2021-2027 роки

1.	Ініціатор розроблення Програми	Чернігівська обласна державна адміністрація, Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації.
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади про розроблення Програми	Закони України «Про туризм», «Про місцеве самоврядування в Україні» (пункт 16 частини 1 статті 43), Стратегія розвитку туризму і курортів на період до 2026 року (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 168-р), розпорядження Чернігівської обласної державної адміністрації від 07 лютого 2020 року № 72 «Про підготовку проекту обласної цільової Програми розвитку туризму в Чернігівській області на 2021-2027 роки».
3.	Розробник Програми	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації.
4.	Співрозробники Програми	Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації, Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області», Служба автомобільних доріг у Чернігівській області, Національний університет «Чернігівська політехніка», Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігівський обласний художній музей імені Григорія Галагана, комунальні заклади «Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ і організацій» та «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради, Громадська організація «Сіверський інститут регіональних досліджень», представники туристичної сфери області.
5.	Відповідальний виконавець Програми	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації.
6.	Учасники Програми	Департамент культури і туризму, національностей та релігій, управління містобудування та архітектури облдержадміністрації, управління капітального

		будівництва облдержадміністрації, комунальні заклади «Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ і організацій» та «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради, Національний університет «Чернігівська політехніка», Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області», Служба автомобільних доріг у Чернігівській області, Громадська організація «Сіверський інститут регіональних досліджень», музейні заклади обласного підпорядкування, територіальні громади.
7.	Термін реалізації Програми	2021-2027 роки.
7.1.	Етапи виконання програми	I етап 2021-2023 роки; II етап 2024-2025 роки; III етап 2026-2027 роки.
8.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні Програми	Обласний та місцеві бюджети.
9.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми, всього, у тому числі:	23658,5 тис. грн.
9.1	кошти обласного бюджету	23518,5 тис. грн (обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з фінансових можливостей).
9.2	кошти місцевих бюджетів	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з їх фінансових можливостей.
9.3	кошти небюджетних джерел	140,0 тис. грн

2. АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ТА СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В світовій економіці туризм є однією з провідних, високоприбуткових та найбільш динамічних сфер, що об'єднує та стимулює розвиток інших галузей, функції яких полягають у задоволенні попиту на різноманітні види відпочинку і розваг, зокрема культури, мистецтва, спорту, народних промислів, а також освіти, науки, фінансів, транспорту, торгівлі, зв'язку, будівництва, сільського господарства, виробництва товарів широкого вжитку тощо.

Україна є багатою на природні, історичні та культурні об'єкти, що можуть приваблювати мільйони туристів з усього світу. Саме тому, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2019 року № 849 «Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України» розвиток туризму розглядається одним із пріоритетних завдань Уряду. Зокрема, постановою визначена ціль 4.6. «Люди активно подорожують Україною в цілях туризму», відповідно до якої передбачається створення можливостей для активного подорожування країною як громадян, так і зовнішніх туристів. Для цього планується визначення місця України на туристичній мапі світу, створення брендів з існуючих точок притягання та запуск внутрішніх і зовнішніх програм з їх промоції.

Чернігівська область є однією з найбільших за територією (31,9 тис. км², 5,3 % площі України). Область знаходиться на крайній півночі України і межує на північному заході з Гомельською областю Республіки Білорусь, на півночі – з Брянською областю Російської Федерації, на сході – з Сумською, на заході та південному заході – з Київською та на півдні – з Полтавською областями України.

Сприятливі природно кліматичні умови, розгалужена гідромережа, запаси лікувальних та столових мінеральних вод, соснові ліси, біотичні ресурси, мальовничі ландшафти, значний природно-заповідний фонд та історико-культурний потенціал дають можливість розвивати широкий спектр видів туризму та рекреаційних занять.

Поліпшує можливості застосування ресурсно-туристичного потенціалу Чернігівської області розгалужена мережа транспортних коридорів, наближеність до столиці держави, можливість залучення різних видів транспорту (автодорожнього, залізничного, водного).

Чернігівщина займає одне з провідних місць в Україні за кількістю пам'яток культурної спадщини. На державному обліку в області перебуває близько 9000 пам'яток історії та культури, понад 1900 з них – національного значення.

Найбільш цінними пам'ятками домонгольського періоду є унікальні за своїм значенням, віднесені до найвизначніших творінь світового мистецтва Спаський (XI ст.) та Борисоглібський (XII ст.) собори, Успенський собор Єлецького монастиря (XII ст.), Антонієві печери та Іллінська церква (XI-XII ст.), П'ятницька церква (XII ст.) у Чернігові, Спасо-Преображенський собор (XI ст.) у Новгород-Сіверському, Юр'єва божниця в Острі (XI ст.), а також більш пізні комплекси культурного призначення – Єлецький та Троїцько-Іллінський монастирі в

Чернігові, Густинський монастир у с. Густиня Прилуцького району, Собор Різдва Богородиці в Козельці, Георгіївська церква у Седневі та інші.

Велику культурну цінність мають палацові ансамблі: садиби Тарновського в с. Качанівка Ічнянського району (XIX ст.), Галаганів у с. Сокиринці Срібнянського району (XVIII ст.), садиба Румянцева-Задунайського в с. Вишеньки Коропського району, палац останнього гетьмана України – графа Кирила Розумовського у місті Батурині.

14 населених пунктів області включено до Списку історичних населених місць України, які в свою чергу є туристичними центрами області (Чернігів, Новгород-Сіверський, Батурин, Ніжин, Прилуки, Козелець, Остер, Седнів та ін.).

На території області працює 33 музеї комунальної форми власності, 3 національні заповідники («Чернігів стародавній», «Гетьманська столиця», «Качанівка»), меморіальний комплекс «Пам'яті героїв Крут» та десятки приватних музеїв та виставкових залів.

Найбільш привабливими з погляду туризму об'єктами історико-культурного та природного значення, «туристичними магнітами» області, є:

- Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»;
- Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній»;
- Парк природи «Беремицьке» та Міжрічинський регіональний ландшафтний парк;
- Національний історико-культурний заповідник «Качанівка»;
- Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім».

Щороку на Чернігівщині проводиться понад 200 різноманітних заходів. Найбільш популярні: Міжнародний молодіжний фестиваль «Свято купальської традиції «Івана Купала на Голубих озерах», Батурин Фест «Шабля», Історичний фестиваль «Спис на Вістрі» у Парку природи «Беремицьке», літературно-мистецьке свято «Нетлінне «Слово...» у Новгород-Сіверському, мистецький проєкт «Зелена сцена», який відбувається щомісяця на вихідних у центрі міста Чернігова.

Відповідно до статистичних даних, станом на кінець 2019 року в області функціонувало 57 готелів та аналогічних засобів розміщення, 26 баз відпочинку, 36 садиб сільського зеленого туризму, 4 туристично-інформаційні центри, понад 500 закладів харчування, рекомендованих для відвідування туристами.

Найбільше підприємств готельного господарства розташовано в Чернігівському районі та м. Чернігів – 15 (26,3% від загальної кількості), у Козелецькому та Прилуцькому районах – по 7 об'єктів (12,3%), у м. Батурин та Бахмач, а також у Ічнянському районі – по 3 об'єкти (5,3%), в інших районах області по 1-2 об'єкти (рис. 2.1).

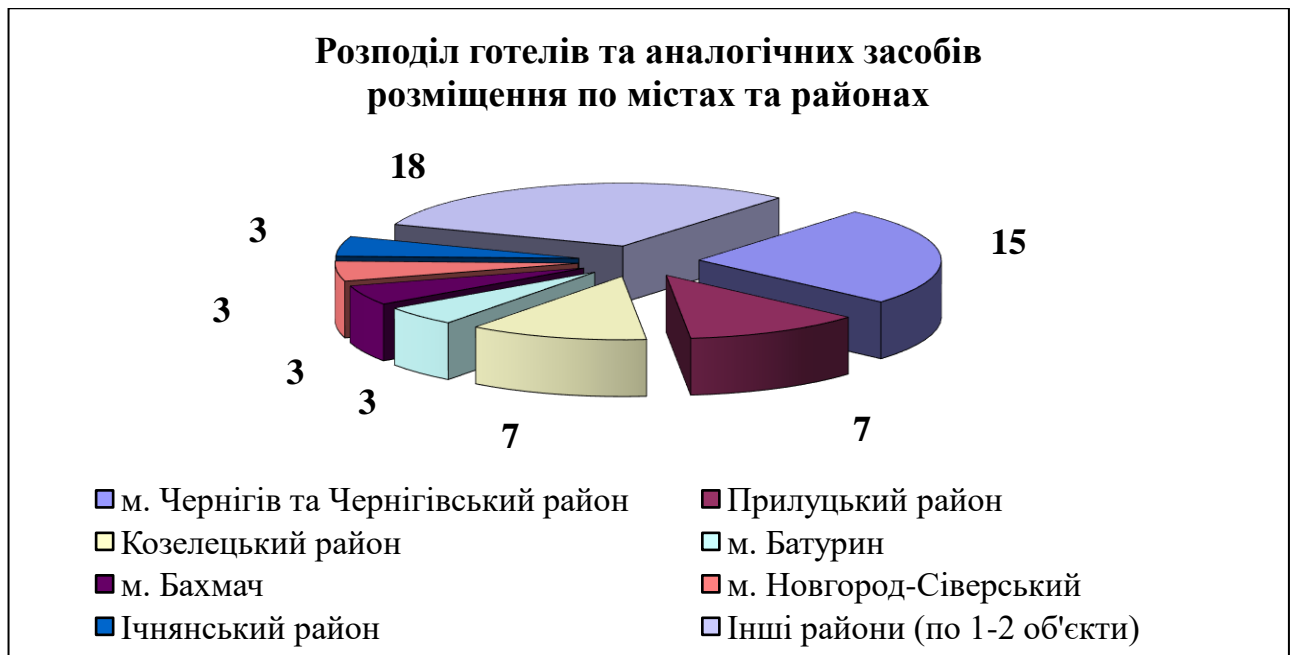

Рис. 2.1. Територіальна структура закладів розміщення Чернігівської області, 2019 р.

У розрізі районів області найбільше об'єктів сільського зеленого туризму та баз відпочинку зосереджено у Ріпкинському районі – 13 об'єктів (20,9% від загальної кількості), Козелецькому – 12 (19,4%), Куликівському – 8 (12,9%), Коропському – 6 (9,7%) та Ічнянському – 4 (6,5%), в інших районах знаходяться від 1-3 об'єктів (рис. 2.2).

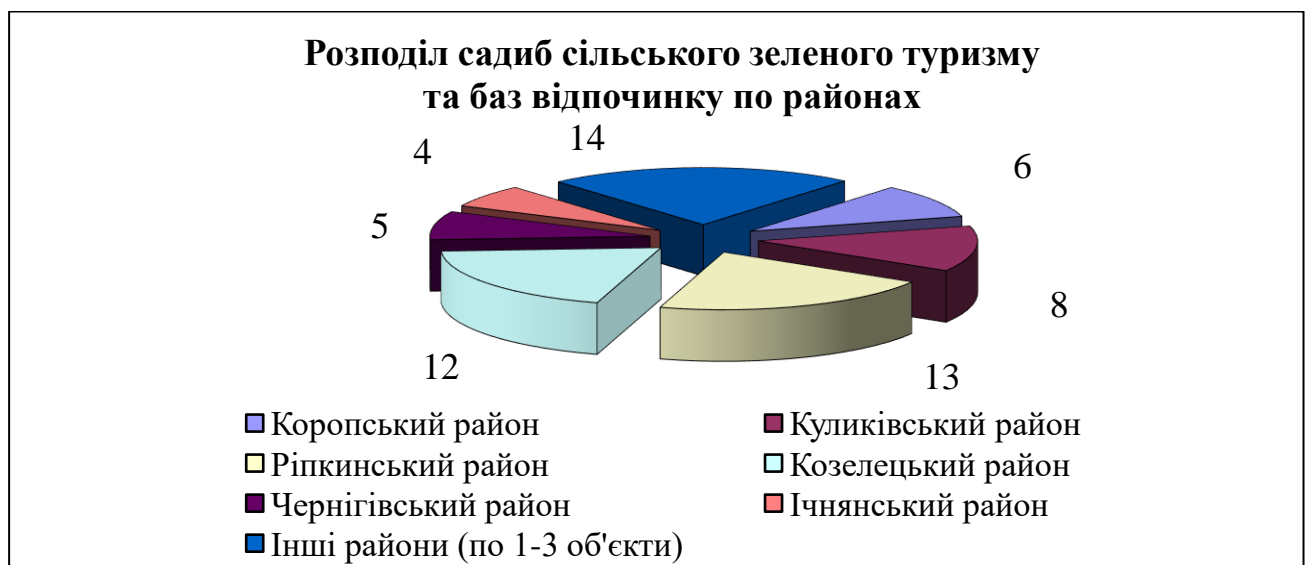

Рис. 2.2. Територіальна структура садиб сільського туризму в Чернігівській області, 2019 р.

Природно-заповідний фонд області станом на 01.01.2020 року нараховує 669 об'єктів загальною площею 262,4 тис. га, що становить 8,2% території області. Серед них привабливими туристичними об'єктами є національні природні парки «Ічнянський» та «Мезинський», дендрологічний парк загальнодержавного значення «Тростянець», регіональні ландшафтні парки «Міжрічинський» та «Ніжинський», Менський зоологічний парк

загальнодержавного значення (рис. 2.3). Також на території області діє перший в Україні ревайлдинговий парк природи «Беремицьке», створений для відновлення унікальних природних комплексів Придесення.

Рис. 2.3. Територіальна структура природно-заповідного фонду області в Чернігівській області, 2019 р.

Водну мережу області складають 1570 річок загальною довжиною 8369 км. На території Чернігівщини розташоване Київське водосховище, безліч озер, протікають річки Дніпро, Десна, Снов, Сейм та інші, що створює можливість організації відпочинку та риболовлі. Є 2 родовища мінеральних вод (поблизу м. Мена та с. Ладинка), унікальні та єдині в Україні родовища бішофіту (с. Новоподільське Ічнянського району).

Послуги з організації внутрішнього та міжнародного туризму в області у 2019 році надавали 6 туроператорів та понад 40 турагентів, діяльність яких через невідповідність туристичної інфраструктури області спрямовується переважно на виїзний туризм, а не на налагодження стійкого організованого в'їзного туристичного потоку як внутрішніх, так і іноземних туристів.

Впродовж 2015-2019 років спостерігалася загальна тенденція збільшення обсягів надходжень від туристичної галузі.

Протягом 2015-2018 років у середньому на 6,3% щороку збільшувалася кількість екскурсантів туристичних об'єктів області. В 2019 році кількість екскурсантів області залишилась майже на рівні 2018 року, загальний рівень яких збільшився лише на 0,3%, у порівнянні з попереднім роком (рис. 2.4).

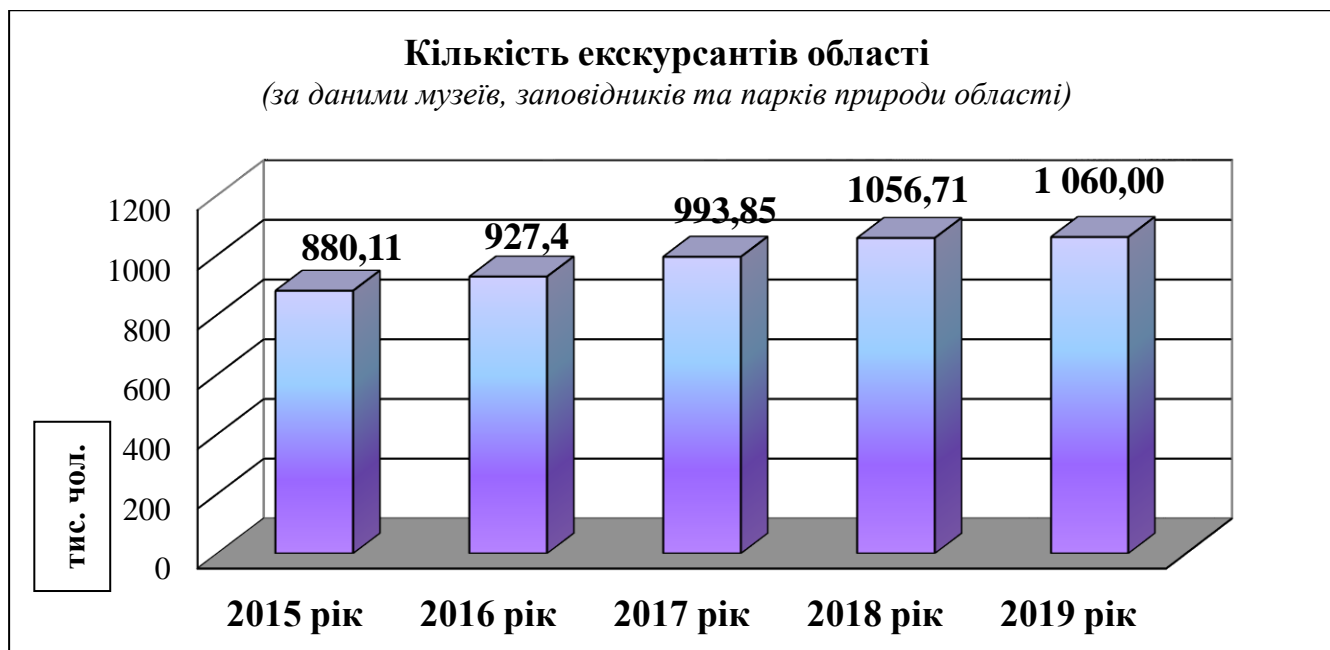

Рис. 2.4. Динаміка кількості екскурсантів за період 2015-2019 рр.

Спостерігалось значне зростання надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів. Так, впродовж 2015-2018 року в середньому надходження туристичного збору щороку зростали на 42,5%. У 2019 році загальний обсяг надходжень склав 1 612,2 тис. грн, що на 168,9% більше порівняно з 2018 роком (рис 2.5). Таку ситуацію можна пояснити тим, що з 1 січня 2019 року у Податковому Кодексі України відбулись зміни щодо нарахування туристичного збору. Відповідно до чинного законодавства місцеві ради самостійно вирішують питання встановлення туристичного збору, а тому ставка туристичного збору може встановлюватися від 0 до 0,5% вартості проживання у закладах розміщення впродовж періоду перебування в дестинації – для внутрішнього туризму та від 0,5 до 5% від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, для однієї особи за одну добу тимчасового розміщення – для в'їзного туризму.

Станом на кінець 2019 року ставка туристичного збору для внутрішнього та в'їзного туризму на рівні нуля встановлена лише на території Корюківської об'єднаної територіальної громади. На решті території області ситуація має наступний вигляд: найнижча ставка туристичного збору для внутрішнього туризму – 0,1% встановлена на території Варвинської, Коропської, Менської та Семенівської об'єднаних територіальних громадах. На території Ніжинської, Новгород-Сіверської, Вергіївської, Іванівської, Козелецької, Сосницької та Сновської об'єднаних територіальних громадах ставка туристичного збору складає – 0,2-0,25%. На решті території, у тому числі у м. Чернігові, ставка туристичного збору для внутрішнього туризму встановлена на рівні – 0,5%.

Для в'їзного туризму, найнижча ставка туристичного збору складає 0,2% та встановлена на території Киїнської громади, 0,25% – встановлено на території Сновської громади. Найвища ставка – 5% встановлена на території Ічнянської, Батуринської, Бахмацької, Парафіївської та Талалаївської об'єднаних територіальних громадах.

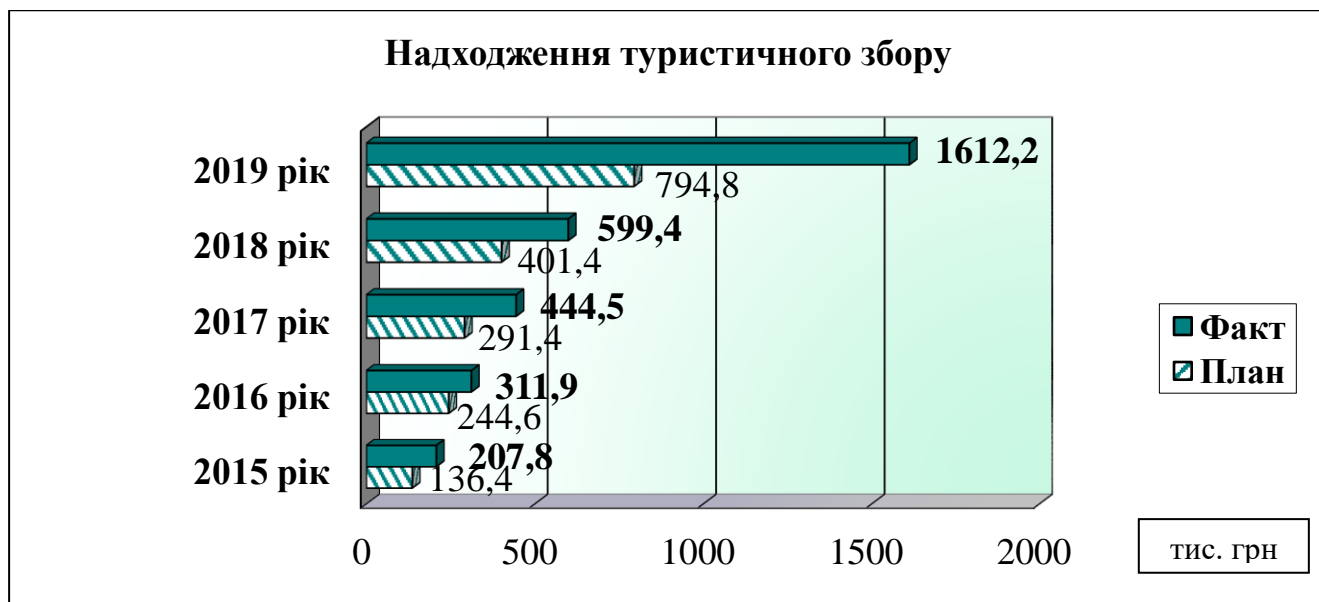

Рис. 2.5. Динаміка надходжень туристичного збору за період 2015-2019 рр.

На решті території області, ставка туристичного збору для в'їзного туризму встановлена на рівні 0,5 -1,0%. Зокрема, у м. Чернігові ставка туристичного збору для в'їзного туризму складає 0,5%.

Якщо проаналізувати надходження туристичного збору у 2019 році у розрізі міст, районів та ОТГ, то найбільше надходжень припадає на обласний центр м. Чернігів – 853,9 тис. грн, що становить 53% від загальної кількості надходжень туристичного збору в регіоні. Далі Чернігівський район надходження якого складають 313,3 тис. грн (19,4%), м. Ніжин – 97,9 тис. грн (6,1%), м. Прилуки – 70,9 тис. грн (4,4%), Козелецький район – 63,1 тис. грн (3,9%), Батуринська ОТГ – 43,7 тис. грн (2,7%), Куликівська ОТГ – 40,2 тис. грн (2,5%), м. Новгород-Сіверський – 37,7 тис. грн (2,3%), Ріпкинський район – 29,7 тис. грн (1,8%). У решті районів та ОТГ області рівень надходжень туристичного збору не перевищує 1% (рис. 2.6).

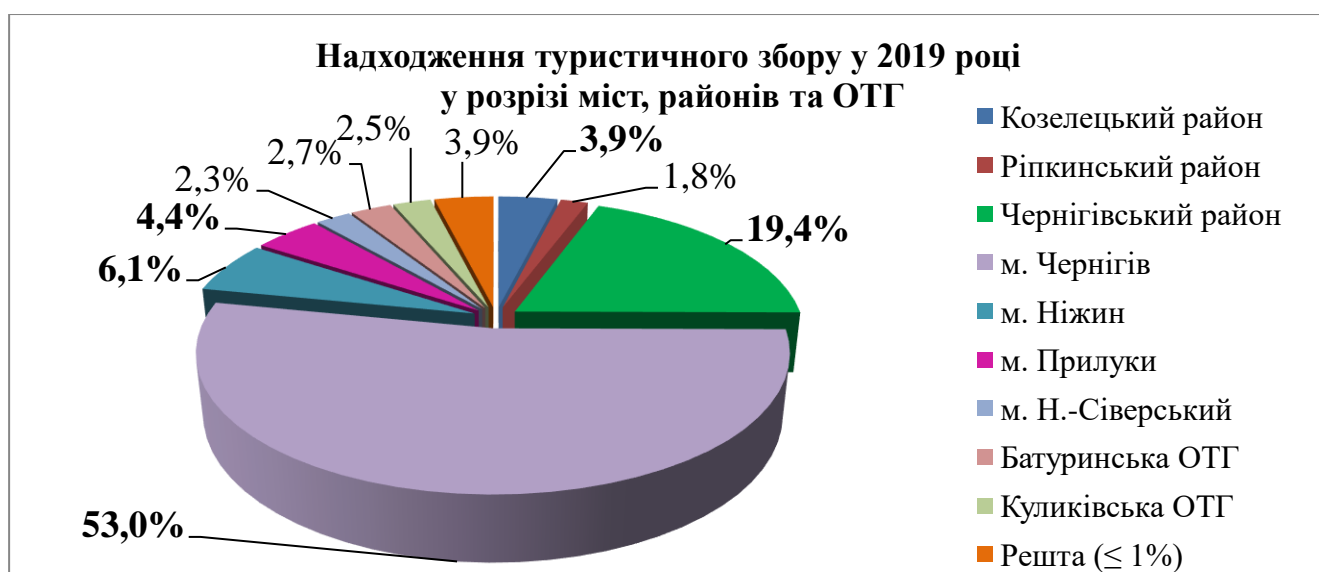

Рис. 2.6. Територіальна структура надходження туристичного збору в Чернігівській області, 2019 р.

За даними Головного управління Державної податкової служби у Чернігівській області впродовж 2015-2019 років спостерігалось зростання надходжень до державного та місцевих бюджетів від господарської діяльності суб'єктів туристичної діяльності Чернігівської області. В середньому в рік надходження від фізичних осіб-підприємців становили – 3 374,78 тис. грн, від юридичних осіб – 7 257,37 тис. грн. Якщо проаналізувати загальну суму надходжень від господарської діяльності фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, то надходження до державного та місцевих бюджетів від господарської діяльності суб'єктів туристичної діяльності Чернігівської області в середньому зростали на 27,4% (рис. 2.7).

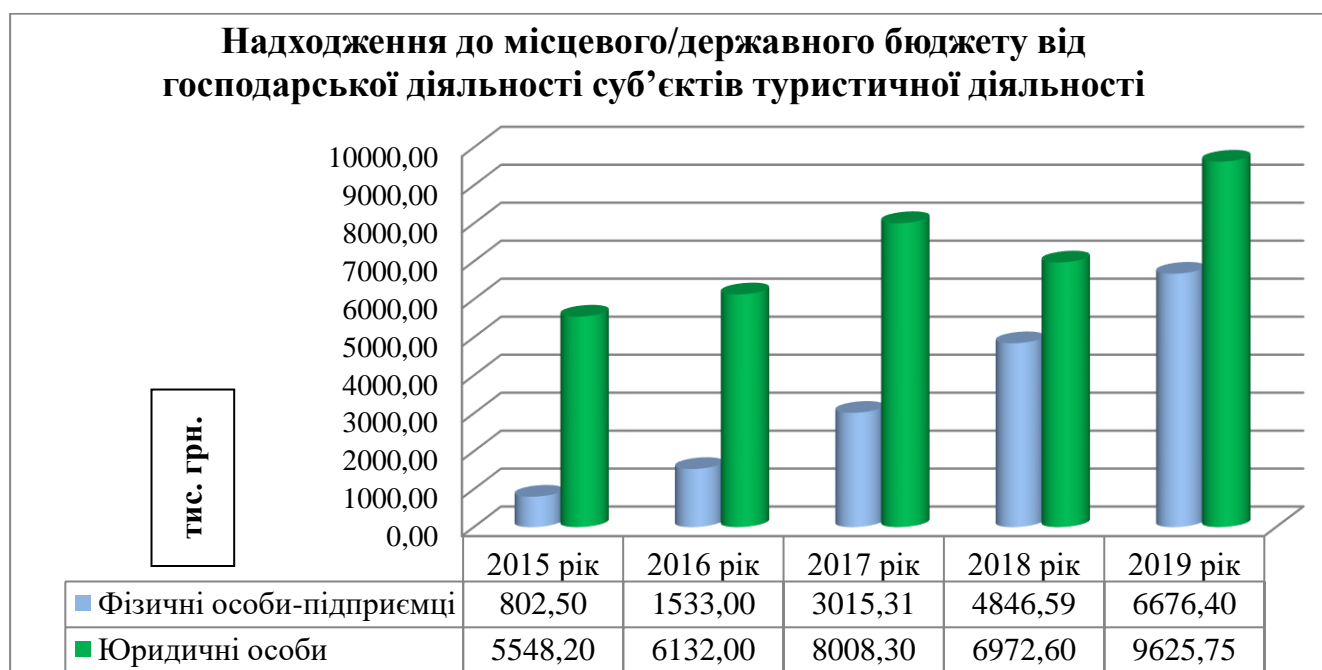

Рис. 2.7. Динаміка надходжень податків від суб'єктів туристичної діяльності Чернігівської області за період 2015-2019 рр.

Об'єктивно оцінюючи туристично-рекреаційні можливості Чернігівщини, можна зробити висновок, що область має передумови для перспективного розвитку культурно-пізнавального, лікувально-оздоровчого, релігійного, мисливського, сільського, екологічного (зеленого) та пригодницького видів туризму.

Хоча зазначена динаміка впродовж 2015-2019 років демонструє позитивні показники розвитку туристичної галузі області, однак загальний рівень розвитку туристичної індустрії не відповідає її наявному потенціалу, туристичні можливості регіону використовуються не в повному обсязі.

Фактори свідчать про необхідність вжиття додаткового комплексу заходів для стимулювання розвитку внутрішнього та в'їзного туризму. Туризм і рекреація як економічно вигідні сфери господарювання у перспективі мають зайняти одне з провідних місць у структурі господарського комплексу області та вагому частку у структурі ВВП.

3. ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ, НА РОЗВ'ЯЗАННЯ ЯКИХ СПРЯМОВАНА ПРОГРАМА

Спалах COVID-19 на початку 2020 року став серйозним викликом та ударом як для всього світу, так і України зокрема. Наразі світова економіка відчула скорочення ВВП, стрімке падіння туристичного бізнесу та проблеми з фінансами, що за прогнозами Міжнародного Валютного Фонду спровокує потужну економічну кризу. У цій ситуації світова економіка у 2020 році може втратити 3% ВВП або 2,7 трильйона доларів.

На сьогодні сектор туризму є одним із найбільш постраждалих від спалаху COVID-19, який впливає як на попит, так і на пропозицію. На цьому фоні виникли додаткові ризики послаблення світової економіки, негативні тенденції в геополітичній, соціальній сферах та торгівлі, а також нерівномірне функціонування основних міжнародних туристичних ринків.

У Всесвітній туристичній організації ООН (UNWTO) прогнозують, що в 2020 році кількість міжнародних туристів скоротиться на 20-30% у порівнянні з показниками 2019 року через пандемію коронавірусу. Наголошується, що таке падіння буде коштувати галузі 5-7 років розвитку.

Очікуване падіння може призвести до зниження надходжень від міжнародного туризму (експорту) в розмірі 300-450 млрд. доларів, що становить майже третину від 1,5 трильйона доларів, отриманих у 2019 році.

За даними Світової ради з питань подорожей, туристична індустрія дає 300 мільйонів робочих місць (дані 2018 року), а через пандемію коронавірусу є ризик втратити до 50 мільйонів робочих місць.

Наразі Всесвітньою туристичною організацією ООН (UNWTO) створено Глобальний туристичний кризовий комітет, який об'єднує представників провідних міжнародних інституцій, зокрема: ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я), ІКАО (Міжнародна організація цивільної авіації) та ІМО (Міжнародна морська організація) задля створення єдиної загальної стратегії пом'якшення впливу COVID-19 на туристичну індустрію та підготовку заходів щодо відновлення сфери туризму та її перезапуску.

Втрати для туристичної галузі України від спалаху коронавірусної інфекції ще не підраховані, але однозначно відомо, що вони матимуть колосальний характер, зокрема із закриттям кордонів, для в'їзного та виїзного туризму. Наразі обмеження для внутрішнього туризму на території України не вводились, але карантин та заборона масових заходів вплинуть на туристичний бізнес загалом.

Нині Міністерством культури та інформаційної політики України та Державним агентством з розвитку туризму розпочато роботу з розробки законодавчих можливостей підтримки індустрії гостинності та стратегії відродження галузі туризму після карантину.

Експерти погоджуються, що наразі Україна має всі шанси для розвитку внутрішнього туризму, оскільки основний післявірусний тренд – подорожі всередині країни переважно невеликими групами. Адже з відновленням активної туристичної діяльності на туристичний ринок чекає суттєве переформатування категорій населення, яке подорожувало Україною, та областю зокрема. Частина

громадян, які подорожували здебільшого Україною, та не мали фінансової змоги подорожувати за кордоном, можуть суттєво знизити частку ринку в найближчі роки через падіння платоспроможності. Натомість категорії громадян, які активно подорожували різними країнами світу з тієї ж причини та з причини того, що після пандемії у людей ще довго буде присутній психологічний страх поїздки за кордон, будуть більше подорожувати саме Україною.

Тому, в першу чергу Державне агентство розвитку туризму вбачає перед собою запуск внутрішнього туризму, і тільки потім – виїзного та в'їзного. Саме тому, та відповідно до рекомендації UNWTO (Всесвітньої туристичної організації), першими кроками для відродження сфери туризму мають стати: вкладення коштів в дороги та туристичну інфраструктуру, створення туристичних порталів, промоція курортів і міст, де відбуваються цікаві фестивалі та свята, максимальне залучення соціальних медіа, створення нових YouTube-каналів про туристичні можливості дестинацій, які вже зараз можуть розповісти людям про ті туристичні можливості, які має країна, а також поліпшення туристичного іміджу України в світі.

Одним з пріоритетних напрямків розвитку туризму в області є реалізація проекту регіонального розвитку «Чернігівське князівство від тисячолітньої історії до сучасної туристичної промоції», який буде реалізовано протягом 2021-2022 років.

В результаті буде створено та реалізовано:

- сучасну систему туристичних продуктів, яка забезпечить залучення та супровід туристів територією Чернігівської області;
- нові експозиції та туристичну локацію у містах із тисячолітньою історією: Чернігові, Любечі, Новгород-Сіверському у партнерстві з приватним бізнесом;
- промокампанію з підготовки та відзначення 1000-ліття Чернігівського князівства у партнерстві з місцевими громадами.

Пріоритетний розвиток внутрішнього туризму в найближчі роки змушує замислюватися над тим, що на цьому етапі розвитку туристичної галузі в області процеси підтримки, постійного відтворення та повноцінного використання її ресурсного потенціалу залишаються недостатніми та недосконалими.

Важливою умовою подальшого розвитку туристично-рекреаційної діяльності в Чернігівській області є збереження та раціональне використання природних рекреаційних ресурсів, ефективне використання та оновлення наявної матеріально-технічної бази, розширення ринку рекреаційних послуг з метою повнішого задоволення потреб населення у відпочинку, зростання потужностей туристично-рекреаційної інфраструктури та створення додаткової платформи для розміщення, відпочинку, оздоровлення, супутніх туристичних послуг за рахунок залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

Крім того, потужною складовою для розвитку туристичної сфери Чернігівщини може стати відзначення у 2024 році 1000-річчя Чернігівського князівства, яке створить можливість для:

- розширення мережі існуючих туристичних маршрутів (Чернігів–Новгород-Сіверський, Чернігів–Прилуки, Чернігів–Остер, Чернігів–Любеч,

Чернігів–Седнів, із додаванням інших міст із збереженою історико-культурною спадщиною);

- об'єднання під єдиним брендом музеїв та археологічних пам'яток, готелів та об'єктів зеленого туризму, ресторації та сувенірної продукції тощо;

- продовження комплексу заходів із включення пам'яток Чернігова до попереднього списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО у номінації «Історичні ландшафти»;

- поєднання різнопланових заходів під єдиним брендом «1000-річчя Чернігівського князівства», створить своєрідний «туристичний магніт» області у контексті розвитку фестивального руху історичної реконструкції на Чернігівщині.

Всі ці заходи сприятимуть збільшенню кількості внутрішніх туристів та стануть ефективним інструментом економічного зростання регіону.

Кошти, які залишає кожен турист у межах області, є прямою інвестицією в туристично-рекреаційний комплекс. Саме тому, питання комплексної та системної підтримки сфери туризму у середньостроковій перспективі залишаються нагальними та потребують невідкладного вирішення.

Водночас слід звернути увагу на ряд проблем, які гальмують подальший розвиток туристичної галузі.

1. Недостатній рівень розвитку сучасної туристичної інфраструктури та індустрії гостинності області (невідповідність туристичної інфраструктури та послуг сучасним вимогам технічної та функціональної якості; невідповідний стан багатьох об'єктів туристичного показу, а саме: історико-культурних пам'яток та музеїв; незадовільний стан дорожнього покриття на деяких ділянках, якими проходять туристичні маршрути, та недостатня кількість елементів дорожньої навігації, особливо у сільській місцевості; недостатньо розгалужене транспортне сполучення області, а саме мала пропозиція прямих сполучень міста Чернігова з іншими туристичними містами України та незручний для туристів час прибуття існуючих напрямів).

2. Неналежний рівень естетичної привабливості території (недотримання частиною мешканців населених пунктів правил благоустрою та нехтування елементарними естетичними підходами під час опорядження фасадів будівель, подвір'їв, прибудинкових територій місць загального призначення, недоглянутість паркових та лісопаркових зон).

3. Недостатнє маркетингове просування туристичного продукту на українському та міжнародному туристичних ринках (недостатній рівень інформаційно-рекламного забезпечення туристичного потенціалу області на внутрішньому і, особливо, на зовнішньому ринках туристичних послуг; недостатня кількість сучасного інформаційно-презентаційного продукту, відсутність його постійного оновлення з урахуванням автентичності регіону та вимог туристичного ринку; недосконалість та низька ефективність маркетингової політики у сфері туризму в районах та ОТГ області).

4. Неналежний рівень обслуговування та якості надання туристичних послуг (низька конкурентоспроможність Чернігівщини серед більш розвинутих регіонів України, зокрема через нерозвинений менеджмент туристичних підприємств; недостатній рівень розвитку туристичної діяльності на об'єктах

природно-заповідного фонду, історико-культурної спадщини та інших туристично-привабливих об'єктах; недостатня присутність сучасних форм та методів роботи з відвідувачами в музеях та заповідниках; недооцінка ролі та недотримання стандартів обслуговування в закладах розміщення та харчування; обмаль сучасних форматів дозвіллевих та розважальних закладів, орієнтованих на молодіжну аудиторію; недостатній рівень підготовки фахівців індустрії гостинності).

5. Недостатній рівень менеджменту туристичної сфери, інноваційного та кадрового забезпечення (низький рівень підтримки проєктів, ініціатив та стартапів громадських організацій та інших туристичних об'єднань в районах та ОТГ для подальшого розвитку галузі туризму; замала кількість кваліфікованих кадрів в управлінні галуззю на місцях; недостатній рівень фінансування заходів, спрямованих на розвиток галузі туризму з місцевих бюджетів та низький рівень інвестиційних внесків у туристичну сферу).

6. Слабка координація дій між усіма зацікавленими суб'єктами та організаціями міст та ОТГ щодо формування та позиціонування сучасного туристичного продукту; практично відсутнє поєднання зусиль органів державної влади та місцевого самоврядування, бізнесових та наукових кіл у справі розробки стратегії та тактики розвитку туризму.

Тому завданнями на перспективу у сфері туризму Чернігівської області залишаються сучасний маркетинг та промоція регіону, розвиток туристичної інфраструктури на території кожної окремої громади, благоустрій та облаштування місць масового відпочинку, маркування маршрутів та знакування туристичних об'єктів, облаштування відпочинкових та сервісних зон для туристів; проведення навчальних тренінгів для ефективної організації туристичної діяльності та розширення асортименту туристичних послуг, розвитку сільського зеленого, пізнавального, історико-культурного, подієвого, активного туризму; інші заходи з розвитку внутрішнього та міжнародного туризму, які у достатній мірі фінансуватимуться з обласного та місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством.

Програма є концептуальною базою середньострокового розвитку туризму в області як високорентабельної сфери економіки, важливого засобу культурного та духовного виховання жителів та гостей області, зростання якості життя населення, що в перспективі надасть можливість створити позитивний імідж регіону як привабливої туристичної дестинації та визначити місце Чернігівщини на туристичній мапі України.

4. МЕТА ПРОГРАМИ

Основною метою програми є формування на території області конкурентоспроможного туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби мешканців області та її гостей, підтримання внутрішнього та в'їзного туризму в області, що сприятиме забезпечення сталого розвитку сфери туризму у Чернігівській області, перетворення її у

конкурентоспроможну галузь, одну із бюджетоутворюючих складових соціально-економічного розвитку області.

5. ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ

Для ефективного функціонування галузі в області необхідний комплексний та системний підхід до розв'язання кожної із визначених проблем, які гальмують подальший розвиток туристичної галузі в регіоні.

Проблема	Шляхи вирішення
1. Недостатній рівень розвитку сучасної туристичної інфраструктури та індустрії гостинності області	<ul style="list-style-type: none">- заохочення інвестування в будівництво та реконструкцію закладів індустрії гостинності та розваг;- ремонт та реставрація будівель музеїв та об'єктів культурної спадщини;- збереження, раціональне та ефективне використання туристичних та рекреаційних ресурсів області;- удосконалення діючої та створення нової туристичної інфраструктури;- підтримання у належному стані доріг, якими проходять туристичні маршрути, забезпечення їх необхідними вказівниками;- розроблення оптимальної мережі сполучення основних туристичних destinations та зручного розкладу руху пасажирських транспортних засобів.
2. Неналежний рівень естетичної привабливості території	<ul style="list-style-type: none">- забезпечення органами місцевого самоврядування дієвого контролю за дотриманням правил благоустрою відповідно до Типових правил благоустрою території населеного пункту затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;- створення відпочинкових і сервісних зон на об'єктах історико-культурних пам'яток та інших туристично привабливих об'єктах.
3. Недостатнє маркетингове просування туристичного продукту на українському та міжнародному туристичних ринках	<ul style="list-style-type: none">- здійснення ефективної іміджевої та маркетингової політики, спрямованої на популяризацію рекреаційно-туристичного потенціалу Чернігівської області;- проведення маркетингових досліджень у туристичній галузі, виявлення та рекламування туристичних «магнітів» регіону;

	<ul style="list-style-type: none"> - розроблення та використання сучасних рекламних матеріалів та ефективних каналів їх розповсюдження; - постійний моніторинг та оновлення інформації про туристичні ресурси, їх стан, заклади гостинності та розваг області.
4. Неналежний рівень обслуговування та якості надання туристичних послуг	<ul style="list-style-type: none"> - вивчення передового досвіду розроблення та запровадження стандартів обслуговування, адаптація отриманого досвіду відповідно до реалій розвитку регіону; - підвищення якості та розширення асортименту туристичних послуг; - осучаснення пропозиції послуг, що надаються музеями, заповідниками та іншими дозвілєвими закладами за рахунок введення нових методів та форм роботи, надання супутніх послуг тощо; - підвищення якості підготовки фахівців індустрії гостинності шляхом організації навчання та стажування у вітчизняних та зарубіжних вузах туристичного спрямування та закладах туристичної індустрії.
5. Недостатній рівень менеджменту туристичної сфери, інноваційного та кадрового забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> - розширення міжнародного співробітництва, міжрегіональної кооперації та обміну досвідом у сфері туризму; - підвищення професійного рівня кадрів в управлінні галуззю на місцях; - сприяння, заохочення та підтримання проєктів, ініціатив та стартапів представників туристичного бізнесу, громадських об'єднань, ініціативних груп та окремих громадян в районах та ОТГ спрямованих на всебічне задоволення потреб споживачів та підвищення якості туристичних послуг.
6. Слабка координація дій між усіма зацікавленими суб'єктами та організаціями міст та ОТГ щодо формування та позиціонування сучасного туристичного продукту	<ul style="list-style-type: none"> - розроблення та прийняття місцевих програм розвитку туризму з наданням достатньої фінансової підтримки за рахунок місцевих бюджетів; - стимулювання підтримання розвитку підприємництва в галузі туризму (малого та середнього бізнесу).

6. РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПОКАЗНИКИ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ І ЗАХОДІВ ПРОГРАМИ

Перелік напрямів діяльності та заходів з виконання Програми наведено у додатку 1.

Реалізація заходів Програми дасть змогу підвищити туристичний імідж Чернігівської області, зміцнити матеріально-технічну базу, розширити мережу закладів туристичної інфраструктури області, підвищити якість туристичних послуг, створити належні умови для розвитку туристичної сфери та суміжних галузей економіки, поживати розвиток сільського туризму, підвищити рівень зайнятості населення, утримувати в належному стані об'єкти історико-культурної спадщини; створить передумови для залучення інвестицій; покращить якість науково-методичного та кадрового забезпечення; збільшить кількість туристів та екскурсантів області та надходження від туризму до бюджетів усіх рівнів, у тому числі, від туристичного збору.

Результативні показники виконання напрямів діяльності та заходів Програми наведені у додатку 3.

7. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ

Фінансове забезпечення заходів Програми здійснюватиметься за рахунок асигнувань обласного бюджету, які передбачаються у кошторисах відповідальних виконавців Програми, коштів інших місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг фінансування програми за рахунок коштів обласного бюджету визначається щороку, виходячи з конкретних завдань та можливостей фінансового забезпечення у відповідному бюджетному періоді.

Ресурсне забезпечення обласної цільової Програми розвитку туризму в Чернігівській області на 2021-2027 роки наведене у додатку 2.

8. КОРДИНАЦІЯ ТА КОНТРОЛЬ ЗА ХОДОМ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Виконання Програми здійснюється шляхом реалізації заходів виконавцями, зазначеними у цій Програмі.

Відповідальним виконавцем Програми визначено Департамент культури і туризму, національностей та релігій обласної державної адміністрації.

Координація та поточний контроль виконання Програми здійснюється Департаментом культури і туризму, національностей та релігій обласної державної адміністрації.

Учасники Програми, які отримують кошти з обласного бюджету на виконання напрямків діяльності та заходів, щокварталу до 10 числа місяця, що

настає за звітним періодом, надають відповідальному виконавцеві інформацію про хід реалізації заходів Програми.

Відповідальний виконавець Програми готує узагальнену інформацію про стан її виконання для постійних комісій обласної ради з питань бюджету та фінансів, з питань сім'ї, молоді, спорту та туризму.

Департамент культури і туризму, національностей та релігій обласної державної адміністрації щороку до 15 лютого подає Департаменту розвитку економіки та сільського господарства обласної державної адміністрації та обласній раді звіт про виконання Програми.

В.о. директора Департаменту
культури і туризму, національностей
та релігій облдержадміністрації

Людмила ЗАМАЙ

Додаток 1
до обласної цільової Програми
розвитку туризму в Чернігівській
області на 2021-2027 роки
в новій редакції рішення четвертої
сесії обласної ради восьмого
скликання від 20 квітня 2021 року
№ 14-4/ VIII

Напрями діяльності та заходи з виконання обласної цільової Програми розвитку туризму в Чернігівській області на 2021-2027 роки

№ з/п	Назва напрямку діяльності (пріоритетні завдання)	Перелік заходів програми	Строк виконання заходу	Виконавці	Джерела фінансування	Орієнтовні обсяги фінансування (вартість), тис. грн.								Очікуваний результат
						І етап			ІІ етап		ІІІ етап		Разом	
						2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури та підвищення привабливості об'єктів історико-культурної спадщини	1.1. Моніторинг стану туристичних ресурсів області (вивчення стану автомобільних доріг, придорожньої інфраструктури, стану популярних серед туристів культурно-історичних пам'яток, природних та археологічних об'єктів, оновлення інформаційної бази даних про туристичні об'єкти області тощо).	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради.	Обласний бюджет	25,0	30,0	35,0	40,0	40,0	45,0	45,0	260,0	Розширення мережі екскурсійно-туристичних об'єктів області, збереження об'єктів культурної спадщини.

1.

<p>1.2. Проведення ремонтно-реставраційних робіт стосовно пам'яток культурної спадщини місцевого значення, у тому числі будівель та приміщень музейних закладів для приведення їх у технологічну відповідність до сучасних потреб.</p>	2021-2027 роки	Управління містобудування та архітектури, Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради, музейні заклади обласного підпорядкування.	Обласний бюджет	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з фінансових можливостей								Підвищення привабливості об'єктів історико-культурної спадщини, їх збереження та приведення у належний вигляд	
		Територіальні громади	Бюджети місцевого самоврядування										
<p>1.3. Знакування та маркування туристичних маршрутів, розробка та встановлення двомовних дорожніх вказівників, забезпечення інформаційного облаштування туристично-екскурсійних об'єктів, санітарних місць, закладів інфраструктури, туристично-інформаційних центрів й пунктів тощо.</p>	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради, Служба автомобільних доріг у Чернігівській області	Обласний бюджет	0,0	0,0	100,0	100,0	120,0	120,0	120,0	560,0	Поліпшення стану навігаційної складової туристичної інфраструктури з подальшою можливістю більш комфортного ознайомлення туристів з туристичними пам'ятками, поліпшення доступності об'єктів.	
		Територіальні громади	Бюджети місцевого самоврядування	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з фінансових можливостей									

2.		2.2. Розроблення та виготовлення промовідео, аудіо-, фотоматеріалів про туристичний потенціал Чернігівської області, віртуальних 3D-екскурсій.	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради	Обласний бюджет	0,0	0,0	150,0	130,0	110,0	100,0	90,0	580,0	
				Територіальні громади	Бюджети місцевого самоврядування	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з їх фінансових можливостей								
		2.3. Впровадження міжнародних електронних додатків для смартфонів, планшетів, інших гаджетів, їх позиціонування та промоція.	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради	Обласний бюджет	0,0	0,0	20,0	25,0	30,0	45,0	30,0	150,0	Забезпечення спрощеного доступу до інформації, необхідної туристам та мешканцям області.
		Усього за розділом 2 «Створення сучасного конкурентоспроможного туристичного продукту»					20,0	25,0	200,0	190,0	180,0	190,0	170,0	

Маркетингове просування туристичного продукту на українському та міжнародному туристичних ринках	3.1. Представлення туристичного потенціалу області на регіональних та міжнародних спеціалізованих туристичних заходах (виставках, конференціях, конгресах, семінарах, тренінгах тощо).	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради	Обласний бюджет	220,0	150,0	270,0	270,0	290,0	290,0	300,0	1 790,0	Формування стійкого позитивного туристичного іміджу регіону на внутрішньому та зовнішньому ринку туристичних послуг, збільшення туристичних потоків та надходжень до місцевих бюджетів.
			Територіальні громади	Бюджети місцевого самоврядування	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з їх фінансових можливостей								
	3.2. Організація та проведення промотурів для представників ЗМІ, тревел-блогерів, туристичних операторів та туристичних агенцій як з України, так і з-за кордону.	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради	Обласний бюджет	170,0	150,0	100,0	70,0	100,0	90,0	70,0	750,0	
			Територіальні громади	Бюджети місцевого самоврядування	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з їх фінансових можливостей								

3.3. Розроблення та виготовлення туристично-інформаційної поліграфічної та сувенірної продукції про туристичний потенціал Чернігівської області.	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради	Обласний бюджет	350,0	200,0	385,0	392,0	392,0	402,0	407,0	2 528,0	
		Територіальні громади	Бюджети місцевого самоврядування	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з їх фінансових можливостей								
3.4. Організація та проведення регіональних, національних та міжнародних подій та заходів туристичного спрямування в регіоні (фестивалі, акції, конференції, заходи з нагоди відзначення в області Всесвітнього дня туризму та Дня туризму в Україні, конкурси, туристичні форуми, виставки, семінари тощо).	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради	Обласний бюджет	170,0	100,0	210,0	230,0	230,0	250,0	250,0	1 440,0	Популяризація туристично-рекреаційного потенціалу області, збільшення туристичних потоків та надходжень до місцевих бюджетів.
		Територіальні громади	Бюджети місцевого самоврядування	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з їх фінансових можливостей								
3.5. Поширення інформації щодо туристичної привабливості Чернігівщини через зовнішню рекламу на території області, у інших регіонах України та з-за кордоном(розміщення інформаційно-презентаційних публікацій, фільмів, промороликів, сюжетів на телебаченні, радіо, в друкованих виданнях, аеропортах, залізничних та автовокзалах, метро, торговельних мережах, в пунктах пропуску тощо).	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради	Обласний бюджет	100,0	60,0	130,0	140,0	150,0	150,0	160,0	890,0	

3.6. Створення та забезпечення роботи (в т.ч. технічної підтримки, обслуговування) обласного багатомовного туристичного порталу з використанням геопросторових технологій, його SEO- оптимізація і таргетинг через всеукраїнські та міжнародні туристичні та новинні Інтернет-портали.	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій, Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради	Обласний бюджет	0,0	0,0	90,0	80,0	70,0	75,0	75,0	390,0	Створення інформаційного простору, де можна отримати всю необхідну для туриста інформацію про регіон та всебічне поширення інформації про туристичний потенціал області
3.7. Розроблення, формування та промоція туристичного бренду області (розроблення туристичного брендобуду регіону).	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради	Обласний бюджет	0,0	0,0	10,0	12,0	40,0	12,0	15,0	89,0	Сприяння іміджу Чернігівської області як одного з туристичних осередків України на внутрішньому та зовнішньому ринку туристичних послуг.

		3.8. Забезпечення туристичної складової під час проведення культурно-мистецьких свят та фестивалів.	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради	Обласний бюджет	45,0	50,0	50,0	55,0	55,0	60,0	60,0	375,0	Формування позитивного туристичного іміджу регіону, збільшення туристичних потоків та надходжень до місцевих бюджетів.
		3.9. Моніторинг ринку надання туристичних послуг області (проведення маркетингових досліджень, опитувань в туристичній сфері та аналізу діяльності суб'єктів туристичної галузі з метою створення актуального та конкурентоспроможного туристичного продукту).	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради Національний університет «Чернігівська політехніка»	Обласний бюджет	40,0	20,0	45,0	22,0	45,0	24,0	48,0	244,0	Підвищення конкурентоспроможності туристичного продукту.
Усього за розділом 3 «Маркетингове просування туристичного продукту на українському						1 095,0	730,0	1 290,0	1 271,0	1 372,0	1 353,0	1 385,0	8 496,0	

4.	Розвиток музейної мережі області та підвищення якості надання музейних послуг	4.1. Оновлення існуючих та створення нових експозицій музеїв, технологічне осучаснення музейної експозиції відповідно до вимог сьогодення та з урахуванням потреб людей з інвалідністю.	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради, музейні заклади обласного підпорядкування	Обласний бюджет	0,0	0,0	200,0	220,0	250,0	270,0	270,0	1 210,0	Формування нового іміджу музеїв як сучасних закладів, орієнтованих на потреби відвідувачів, перетворення музейних закладів на центри тяжіння туризму європейського рівня, збільшення кількості відвідувачів та надходжень до місцевих бюджетів.
				Територіальні громади	Бюджети місцевого самоврядування	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з фінансових можливостей								
		4.2. Підтримка інноваційних креативних музейних пропозицій щодо залучення відвідувачів (реалізація міжнародних та всеукраїнських проєктів, акцій, заходів, покликаних збільшити кількість відвідувачів музейних закладів).	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради, музейні заклади обласного підпорядкування	Обласний бюджет	150,0	0,0	160,0	170,0	175,0	175,0	180,0	1 010,0	
				Територіальні громади	Бюджети місцевого самоврядування	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з фінансових можливостей								

		4.3. Створення віртуального музейного простору (створення та технічна підтримка онлайн платформи для позиціонування музеїв області, віртуальних 3D-екскурсій, укомплектування музеїв аудіогідами тощо).	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради, музейні заклади обласного підпорядкування	Обласний бюджет	90,0	0,0	135,0	150,0	160,0	180,0	195,0	910,0	
				Територіальні громади	Бюджети місцевого самоврядування	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з фінансових можливостей								
Усього за розділом 4 «Розвиток музейної мережі області та підвищення якості надання музейних послуг»						240,0	0,0	495,0	540,0	585,0	625,0	645,0	3 130,0	
		5.1. Організація та проведення заходів щодо підвищення якості підготовки фахівців індустрії гостинності, зокрема організаторів туристичної діяльності, фахівців туристичного супроводу, власників сільських садиб, працівників готельно-ресторанних комплексів (семінари, тренінги, воркшопи, внутрішні інформаційні тури тощо).	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради, Чернігівський центр	Обласний бюджет	80,0	40,0	90,0	95,0	105,0	105,0	110,0	625,0	Підвищення фахового рівня працівників туристичної сфери та конкурентоспроможності регіонального туристичного ринку на основі поліпшення обслуговування вітчизняних та іноземних туристів якісними туристичними послугами.

5.	Підвищення рівня обслуговування та якості надання туристичних послуг	5.2. Організація курсів підготовки та підвищення кваліфікації для спеціалістів відділів та управлінь територіальних громад, які опікуються розвитком туризму у громаді, музейних працівників області.	2021-2027 роки	Чернівецький центр передпідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ і організацій, Громадська організація «Сіверський інститут регіональних досліджень»	Обласний бюджет	40,0	20,0	60,0	65,0	70,0	82,0	82,0	419,0	Налагодження міжнародного та регіонального співробітництва, промоція туристичних можливостей регіону, розширення географії потенційних туристів.
		5.3. Сприяння обміну досвідом між представниками туристичної галузі регіону, України та інших країн в напрямку розвитку туризму.	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради	Обласний бюджет	60,0	65,0	70,0	70,0	75,0	75,0	80,0	495,0	
		5.4. Участь у науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях за «круглим столом», форумах тощо з метою вивчення та впровадження кращих практик туристичної діяльності.	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради, Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернівецькій області»	Обласний бюджет	55,0	60,0	65,0	70,0	75,0	80,0	85,0	490,0	

Усього за розділом 5 «Підвищення рівня обслуговування та якості надання туристичних послуг»														235,0	185,0	285,0	300,0	325,0	342,0	357,0	2 029,0	
6.	Залучення іноземних та вітчизняних інвестицій у розвиток туристичної галузі	6.1. Реалізація проєкту регіонального розвитку " Чернігівське князівство від тисячолітньої історії до сучасної туристичної промоції" (за рахунок коштів ЄС у співфінансуванні з обласним бюджетом)	2021-2022роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради, музейні заклади обласного підпорядкування, Управління капітального будівництва обласної державної адміністрації	Обласний бюджет	1 425,2	2 070,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3 495,2	Підвищення туристичного іміджу області.							
			2021-2022роки		Кошти небюджетних джерел	70,0	70,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	140,0									
		6.2. Започаткування конкурсу з підтримки проєктів, ініціатив та стартапів представників туристичного бізнесу, громадських об'єднань, ініціативних груп та окремих громадян для подальшого розвитку галузі туризму.	2021-2027 роки	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, КЗ «Організаційно-методичний центр контролю та технічного нагляду закладів культури і туризму» обласної ради, Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області»	Обласний бюджет	116,8	10,0	800,0	850,0	900,0	900,0	950,0	4 526,8	Популяризація туристично-рекреаційного потенціалу області, збільшення туристичних потоків та надходжень до місцевих бюджетів.								

Усього за розділом 6 «Залучення іноземних та вітчизняних інвестицій у розвиток туристичної галузі»	1 612,0	2 150,0	800,0	850,0	900,0	900,0	950,0	8 162,0	
УСЬОГО	3 273,5	3 120,0	3 205,0	3 291,0	3 522,0	3 575,0	3 672,0	23 658,5	
у тому числі :									
обласний бюджет	3 203,5	3 050,0	3 205,0	3 291,0	3 522,0	3 575,0	3 672,0	23 518,5	
кошти небюджетних джерел	70,0	70,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	140,0	
бюджети місцевого самоврядування	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з фінансових можливостей								

В.о. директора Департаменту
культури і туризму, національностей
та релігій облдержадміністрації

Людмила ЗАМАЙ

Додаток 2

до обласної цільової Програми розвитку туризму
в Чернігівській області на 2021-2027 роки в новій
редакції рішення четвертої сесії обласної ради
восьмого скликання від 20 квітня 2021 року № 14-
4/ VIII

Ресурсне забезпечення обласної цільової Програми розвитку туризму в Чернігівській області на 2021 - 2027 роки

Обсяг коштів, які планується залучити на виконання Програми	Етапи виконання Програми							тис. гривень
	I етап			II етап		III етап		Усього витрат на виконання Програми
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік	2026 рік	2027 рік	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Обсяг ресурсів всього	3 273,5	3 120,0	3 205,0	3 291,0	3 522,0	3 575,0	3 672,0	23 658,5
у тому числі:								
обласний бюджет	3 203,5	3 050,0	3 205,0	3 291,0	3 522,0	3 575,0	3 672,0	23 518,5
кошти небюджетних джерел	70,0	70,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	140,0
бюджети місцевого самоврядування	Обсяги фінансування визначаються щорічно виходячи з їх фінансових можливостей							

В.о. директора Департаменту
культури і туризму, національностей
та релігій облдержадміністрації

Людмила ЗАМАЙ

Додаток 3
до обласної цільової Програми розвитку
туризму в Чернігівській області
на 2021-2027 роки в новій редакції рішення
четвертої сесії обласної ради восьмого
скликання від 20 квітня 2021 року
№ 14-4/ VIII

**Результативні показники виконання завдань та заходів обласної
Програми розвитку туризму в Чернігівській області на 2021 - 2027 роки**

Назва показника	Одиниця виміру	Роки						
		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Завдання 1. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури та підвищення привабливості об'єктів історико-культурної спадщини								
Показники затрат:								
Витрати на розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури та підвищення привабливості об'єктів історико-культурної спадщини	тис. грн	71,5	30	135	140	160	165	165
Показники продукту:								
Кількість проведених моніторингових досліджень	од.	4	4	4	5	5	5	5
Кількість проведених ремонтно-реставраційних робіт стосовно пам'яток культурної спадщини місцевого значення, у тому числі будівель та приміщень музейних закладів	од.	Ротраховується відповідно до обсягів фінансування заходу, які випливають щорічно виходячи з фінансових можливостей						
Кількість відкоригованої проектної документації	од.	1	-	-	-	-	-	-
Середні витрати на користування однієї проектною документацією	тис. грн	11	-	-	-	-	-	-
Середні витрати на проведення технічної інвентаризації комплексу об'єктів Цитаделі	тис. грн	4,2	-	-	-	-	-	-
Кількість об'єктів Цитаделі, на які буде проведена технічна інвентаризація	од.	6	-	-	-	-	-	-
Рівень готовності комплексу об'єктів Цитаделі Батуринської фортеці до прийняття в експлуатацію	%	100	-	-	-	-	-	-
Кількість встановлених дорожніх вказівників, інформаційних знаків	од.	0	0	4	4	4	4	4

<i>Показники ефективності:</i>								
Середня вартість одного моніторингового дослідження	тис. грн	17,875	7,5	8,75	8	8	9	9
Середні витрати на проведення ремонтно-реставраційних робіт робіт стосовно пам'яток культурної спадщини місцевого значення, з тому числі будівель та приміщень музеєвих закладів	тис. грн	Розраховується відповідно до обсягів фінансування заходу, які визначаються щорічно виходячи з фінансових можливостей						
Середня вартість встановлення одного дорожнього вказівника або інформаційного знаку	тис. грн	0	0	25	25	30	30	30
Завдання 2. Створення сучасного конкурентоспроможного туристичного продукту								
<i>Показники затрат:</i>								
Витрати на створення сучасного конкурентоспроможного туристичного продукту	тис. грн	20	25	200	190	180	190	170
<i>Показники продукту:</i>								
Кількість розроблених та виготовлених промондао, аудіо-, фотоматеріалів про туристичний потенціал Чернігівської області, віртуальних 3D-екскурсій	ол.	0	0	3	2	2	2	2
<i>Показники ефективності:</i>								
Середні витрати на одну одиницю виготовлення промондао, аудіо-, фотоматеріалів про туристичний потенціал Чернігівської області, віртуальних 3D-екскурсій	тис. грн	0	0	50	65	55	50	45
Завдання 3. Маркетингове просування туристичного продукту на українському та міжнародному туристичних ринках								
<i>Показники затрат:</i>								
Витрати на маркетингове просування туристичного продукту на українському та міжнародному туристичних ринках	тис. грн	1095	730	1290	1271	1372	1353	1385
<i>Показники продукту:</i>								
Кількість регіональних та міжнародних спеціалізованих туристичних заходів (виставок, конференцій, конгресів, семінарів, тренінгів тощо) у яких взяло участь	ол.	8	5	8	8	7	7	7
Кількість організованих та проведених промотурів для представників ЗМІ, тревел-блогерів, туристичних операторів та туристичних агентств як з України, так і з-за кордону	ол.	5	4	3	3	3	3	3

Кількість розробленої та виготовленої туристично-інформаційної поліграфічної та сувенірної продукції про туристичний потенціал Чернігівської області	тис. од.	17	9,46	18	18,5	19	19,5	19,5
Кількість організованих та проведених регіональних, національних та міжнародних подій та заходів туристичного спрямування в регіоні	од.	2	1	2	2	2	2	2
Кількість культурно-мистецьких свят та фестивалів на яких представлено туристична складова	од.	5	6	7	6	6	7	7
Кількість проведених маркетингових досліджень, опитувань в туристичній сфері для здійснення аналізу діяльності суб'єктів туристичної галузі	од.	2	1	2	1	2	1	2
Потенційна ефективність:								
Середні витрати на участь у регіональних та міжнародних спеціалізованих туристичних заходах (виставках, конференціях, конгресах, семінарах, тренінгах тощо)	тис. грн	27,5	30,0	33,75	33,75	41,43	41,43	42,86
Середні витрати на проведення одного промоходу	тис. грн	34,0	37,5	33,33	23,33	33,33	30,00	23,33
Середні витрати на одну тис. одиниць виготовлення туристично-інформаційної поліграфічної та сувенірної продукції про туристичний потенціал Чернігівської області	тис. грн	20,59	21,1	21,39	21,19	20,63	20,62	20,87
Середні витрати на проведення одного заходу або події туристичного спрямування в регіоні	тис. грн	85,0	100,0	105,00	115,00	115,00	125,00	125,00
Середні витрати на представлення туристичного потенціалу на одному культурно-мистецькому заході	тис. грн	9,0	8,3	7,14	9,17	9,17	8,57	8,57
Середні витрати на проведення одного маркетингового дослідження, опитування в туристичній сфері	тис. грн	20,0	20,0	22,50	22,00	22,50	24,00	24,00
Потенційні досягнення:								
Динаміка збільшення кількості экскурсантів, що відвідали область у порівнянні з попереднім періодом	%	103	104	105	105	105	106	106
Динаміка зростання відвідуваності туристичного порталу у порівнянні з попереднім періодом	%	127	130	130	132	132	133	133
Динаміка збільшення надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів області у порівнянні з попереднім періодом	%	115	115	120	120	125	125	130

Динаміка збільшення надходжень до державного та місцевих бюджетів від господарської діяльності суб'єктів туристичної діяльності області у порівнянні з попереднім періодом	%	110	112	115	115	117	120	120
Заказники 4. Розвиток музейної мережі області та підвищення якості надання музейних послуг								
<i>Підкалька загальної:</i>								
Надати на розвиток музейної мережі області та підвищення якості надання музейних послуг	тис. грн	240	0	495	540	585	625	645
<i>Підкалька окремої:</i>								
Кількість виконаних та створених нових експозицій, технологічне осучаснення експозицій відповідно до вимог заказників	од.	0	0	2	2	2	2	2
Кількість реалізованих музейних пропозицій щодо залучення відвідувачів (міжнародних та всукраїнських проєктів, акцій, заказів тощо)	од.	3	0	3	3	4	4	4
Кількість створених віртуальних 3D-екскурсій та розроблених аудіогідів у музейних закладах обласного підпорядкування	од.	1	0	2	2	2	2	2
<i>Підкалька ефективності:</i>								
Середні витрати на оновлення та створення нових експозицій, технологічне осучаснення експозицій відповідно до вимог заказників	тис. грн	0	0	100	110	125	135	135
Середні витрати на реалізацію музейних пропозицій щодо залучення відвідувачів (міжнародних та всукраїнських проєктів, акцій, заказів тощо)	тис. грн	50	0	53,33	56,67	43,75	43,75	45
Середні витрати на створення віртуальних 3D-екскурсій та розробку аудіогідів у музейних закладах обласного підпорядкування	тис. грн	90	0	67,5	75	80	90	97,5
<i>Підкалька висног:</i>								
Динаміка зростання відвідуваності музейної платформи у порівнянні з попереднім періодом	%	-	115	117	120	120	122	122
Динаміка збільшення відвідувачів музейних закладів області у порівнянні з попереднім періодом	%	103	104	104	105	105	106	106

Завдання 5. Підвищення рівня обслуговування та якості надання туристичних послуг								
Підсумки за період:								
Відатки на підвищення рівня обслуговування та якості надання туристичних послуг	тис. грн	235	185	285	300	325	342	357
Підсумки виконань:								
Кількість проведених заходів щодо підвищення якості підготовки фахівців індустрії гостинності, зокрема організаторів туристичної діяльності, фахівців туристичного супроводу, власників сільських садиб, працівників готельно-ресторанних комплексів (семінарія, тренінги, воркшопи тощо).	од.	3	2	3	4	4	4	4
Кількість організованих курсів з підвищення кваліфікації для спеціалістів відділів та управлінь, місцевих рад, об'єднань територіальних громад, які опікуються розвитком туризму у громаді, музеївних працівників області	од.	2	1	2	2	3	3	3
Кількість заходів з метою обміну досвідом між представниками туристичної галузі регіону, України та інших країн з наповненням основних туристичних	од.	2	2	2	2	2	2	2
Кількість заходів (науково-практичних конференцій, семінарів, засідань чи «круглих столів», форумів тощо) у яких взяло участь з метою вивчення та впровадження кращих практик туристичної діяльності	од.	2	2	2	2	2	2	2
Підсумки ефективності:								
Середня вартість проведення заходів щодо підвищення якості підготовки фахівців індустрії гостинності, зокрема організаторів туристичної діяльності, фахівців туристичного супроводу, власників сільських садиб, працівників готельно-ресторанних комплексів (семінарія, тренінги, воркшопи тощо).	тис. грн	26,7	20	30	23,75	26,25	26,25	27,5

Середня вартість проведення курсів з підвищення кваліфікації для спеціалістів відділів та управлінь, місських рад, об'єднаних територіальних громад, які орієнтовані на розвиток туризму у громад, муніципальних територіальних об'єктів	тис. грн	20	20	30	32,5	23,33	27,33	27,33
Середня вартість проведення заходів з метою обміну досвідом між представниками туристичної галузі регіону, України та інших країн в напрямку розвитку туризму	тис. грн	30	32,5	35	35	37,5	37,5	40
Середня вартість на участь у заходах (науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях за круглим столом, форумах тощо) з метою навчання та впровадження кращих практик туристичної діяльності	тис. грн	27,5	30	32,5	35	37,5	40	42,5
Завдання 6. Залучення іноземних та вітчизняних інвестицій у розвиток туристичної галузі								
Повинна з'явитись:								
Видатки на залучення іноземних та вітчизняних інвестицій у розвиток туристичної галузі	тис. грн	1 612,00	2 150,00	800	850	900	900	950
Повинна з'явитись:								
Кількість поданих заявок на участь у грантових конкурсах на отримання асистувань з фондів ЄС, ДФРР та інших структур та джерел, не заборонених законодавством	од.	1	1	2	2	2	2	3
Повинна з'явитись:								
Динаміка зростання кількості поданих заявок на участь у конкурсах з підтримки проєктів, ініціатив та стартів підприємств туристичного бізнесу, громадських об'єднань, ініціативних груп та окремих громадян для подальшого розвитку галузі туризму	%	-	100	200	100	100	100	150

В.о. директора Департаменту культури і туризму,
національностей та релігій облдержадміністрації

Людмила ЗАМАЙ